

PÄIVÄKOTI TONTTULAN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Helsingin kaupunki
Sosiaalivirasto
Haaga-Pitäjänmäen päivähoidoalue
Päiväkoti Tonttula
Pajuniityniete 6
00320 Helsinki
PL 32812, 00099 Helsingin kaupunki
p. 310 41514
sähköp. pk.tonttula@hel.fi

HELSINKI 2007

SISÄLLYSLUETTELO

1. PÄIVÄKOTI TONTTULA	2
2. TOIMINTAMME PERUSTA	3
3. KASVATUSKUMPPANUUS	4
4. AJATUKSIAMME LAPSESTA JA OPPIMISESTA	6
5. OPPIMISYMPÄRISTÖ	7
6. VARHAISKASVATUKSEMME TAVOITTEET JA TOTEUTTAMINEN.....	8
6.1. Liikkuminen.....	8
6.2. Kieli ja vuorovaikutus.....	9
6.3. Leikkiminen.....	11
6.4. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen.....	12
7. SISÄLLÖLLISET ORIENTAATIOT.....	13
7.1. Matematiikkaa on kaikkialla.....	13
7.2. Metsämörri.....	13
7.3. Kenelle ojennan käteni.....	14
8. YHTEISTYÖTAHOT	15
9. ARVIOINTI	16

1. PÄIVÄKOTI TONTTULA

Päiväkoti Tonttula perustettiin v. 1980 Pajuniityntielle Etelä-Haagaan. Saman rakennuksen alakertaan tuli ruotsinkielinen päiväkoti Tomtebo.

Tonttula sijaitsee luonnonläheisellä paikalla puiden siimeksessä, aivan keskuspuiston laidalla; päiväkodistamme on lyhyt matka mm. Mörrimetsään. Myös maastoltaan vaihteleva piha luo hyvät puitteet ulkoilulle.

Päiväkodin kolmessa ryhmässä on lapsia noin 52:

- Kannonkolossa 1-2 – vuotiaat
- Sienituvassa 2-3 – vuotiaat
- Hiidenpirtissä 3-5 – vuotiaat

Maksutonta esiopetusta Tonttulassa ei toistaiseksi järjestetä. Lapset tulevat päiväkotimme pääasiassa Haagan alueelta.

Tonttulan henkilökunnasta yhdeksän toimii hoito- ja kasvatustehtävissä lapsiryhmissä. Päiväkotiapulaisemme paitsi hoitaa siivouksen, on myös korvaamaton apu ryhmille varsinkin siirtymätilanteissa. Keittiössä työskentelevät keittäjä ja ruokapalvelutyöntekijä – heidän kanssaan neuvotellaan lapsen mahdollisista ruoka-aineallergioista ja muista ruokavalioon liittyvistä toivomuksista. Lisäksi talossamme on aika ajoin opiskelijoita; Tonttula toimii opetuspäiväkotina lähihoitajille ja sosionomeille.

1.8. 2007 alkaen kuulumme hallinnollisesti samaan yksikköön päiväkoti Haagan kanssa.

2. TOIMINTAMME PERUSTA

Tonttulan vahvuutena on motivoitunut, ammattinsa osaava henkilökunta, jonka keskuudessa vallitsee kunnioitus, yhteistyö, vastuuntunto ja tasa-arvo.

Toimintamme perustuu ajatukseen, että kaikki päiväkodissamme tehty työ on yhtä tärkeää, ja että jokaisella, niin lapsella kuin aikuisella, on oikeus pyrkiä yhteisiin tavoitteisiin omalla persoonallisella tavallaan.

Arvokeskustelua olemme käyneet sekä henkilökunnan kesken että vanhempien ja lasten kanssa. Vanhemmille on lisäksi tehty kaksi perheiden arvoja kartoittavaa kyselyä ja lapsia on haastateltu päiväkodissa. Lopputuloksena varhaiskasvatuksemme perustaksi kirkastuneet arvot ovat

- itsensä arvostaminen ja
- toisten oikeuksien ja luonnon kunnioittaminen

Toisten kunnioittamiseen sisältyy suvaitsevaisuutta; sen tosiseikan hyväksymistä, että olemme kaikki erilaisia ja yhtä arvokkaita, sekä ryhmässä toimimisen pelisääntöjen ja hyvien tapojen harjoittelua.

Toiminta-ajatuksemme on ns. arjen pedagogiikka; lasten arki suunnitellaan niin, että se tukee heidän yksilöllistä ja yhteisöllistä kehitystään sekä tunne-elämän ja hyvän itsetunnon kasvua. Panostamme paitsi havainnointiin, myös lasten kuulemiseen ja siihen, että sanoillamme ja teoillamme saamme lapset huomaamaan, että heistä välitetään aidosti. Kun lapsi kokee tulleen hyväksytyksi omana itsenään, hänen on helppo olla myös yhteisömme jäsen; ottaa vastuuta teoistaan ja arvostaa toisia sellaisina kuin he ovat. Tätä edesauttaa se, että päiväkotimme on melko pieni. Kaikki lapset tuntevat kaikki aikuiset ja päinvastoin – apu toimii yli ryhmärajojen, ja myös isommat lapset oppivat huomioimaan ja auttamaan pienempiään.

3. KASVATUSKUMPPANUUS

Tonttulassa kasvatuskumppanuus tarkoittaa osallisuutta lapsen elämään, tietojen jakamista ja säännöllistä vuoropuhelua vanhempien ja kasvatushenkilöstön välillä.

3.1. Lapsen alkutaival Tonttulassa

Kun lapsi on valittu Tonttulaan, lähtee päivähoitopäätöksen mukana kirje, jossa vielä kerrataan mm. lapsiryhmät ja ryhmissä toimivien aikuisten nimet. Samalla kutsutaan perheet tutustumiskäynnille ennalta sovittuna ajankohtana.

Tutustumispäivänä kustakin ryhmästä vähintään yksi aikuinen esittelee perheille sekä oman ryhmän että mahdollisuuksien mukaan myös muut päiväkodin tilat ja kertoo tarkemmin toimintaperiaatteistamme sekä hoidon aloitukseen liittyvistä käytännön asioista. Vanhemmille annetaan mukaan aloituskeskustelukaavake ja perustietolomake, joita he voivat kotona rauhassa täyttää ennen hoidon aloitusta.

Tutustumisajan pituudesta hoidon alkaessa sovitaan yhdessä vanhempien kanssa. Tuona aikana vanhemmat tutustuttavat lapsensa päiväkodin rutiineihin, aikuisiin ja toisiin lapsiin. Samalla vanhemmat esittelevät lapsensa ryhmän aikuisille; miten hän käyttäytyy eri tilanteissa ja minkälaisia tapoja hänellä on (esim. ruokailu, päiväunet, suhtautuminen toisiin lapsiin, lempilaulut ja –leikit...). Tämä nk. pehmeä lasku auttaa lasta parhaiten sopeutumaan elämän isoon muutokseen. Tutustumisvaiheen aikana käydään myös aloituskeskustelu, jossa vanhemmat voivat vielä tarkemmin kertoa lapsestaan. Vanhempien niin halutessa voidaan aloituskeskustelu käydä lapsen kotona.

Uusien lasten aloittaessa päivähoidon Tonttulassa on kasvattajan tärkein tehtävä ajan ja sylin antaminen. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä useammin hän turvautuu yhteen ryhmän aikuisista enemmän kuin muihin. Tällöin kunnioitamme lapsen valintaa niin pitkälle kuin mahdollista, ja ko. aikuinen hoitaa varsinkin lapselle vaikeilta tuntuvat tilanteet hänen kanssaan. Näin varmistamme parhaiten perusturvallisuuden synnyn, ja lapsen on helpompi rakentaa luottamussuhde myös päiväkodin muihin aikuisiin.

3.2. Yhteistyö vanhempien kanssa

Päivittäisiä keskusteluja vanhempien kanssa käymme lasta tuotaessa ja haettaessa. Niissä selviää monia tärkeitä asioita: onko yö sujunut rauhallisesti, onko lapsi ollut päivän aikana levoton, iloinen, aktiivinen, onko ruoka maistunut, onko oppinut jotain uutta jne. Syksyisin ja keväisin käymme lisäksi hoito- ja kasvatust keskustelut ja laadimme yhdessä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Nämä keskustelut käy vuosittain sama kasvatushenkilö lapsen ryhmästä, hoitosuhteen alussa se aikuinen, joka on käynyt myös aloituskeskustelun. Syksyllä keskusteluissa puhutaan lapsen ja vanhempien toivomuksista, lapsen vahvuuksista ja tuen tarpeista ja sovitaan yhteisistä tavoitteista lapsen varhaiskasvatukselle ja oppimiselle. Tavoitteita tarkistetaan – muutetaan ja lisätään – tarvittaessa vuoden mittaan ja keväällä arvioidaan miten vuosi on sujunut; missä asioissa lapsi on edistynyt ja tarvitaanko joissain asioissa lisäharjoitusta ja tukea.

Vanhempainiltoja järjestetään 1-3 kertaa vuodessa. Silloin koko päiväkodin henkilökunta esittäytyy vanhemmille ja heille annetaan yhteistä tietoa toiminnan käynnistymisestä, sisällöistä ja tulevista suunnitelmista. Rohkaisemme vanhempia myös yhteiseen keskusteluun ja palautteen antamiseen (esim. alustamme keskustelua pienryhmissä tai jaamme etukäteen kyselyn vanhempien odotuksista toiminnan sisällön, toimintatapojen yms. suhteen ja käsittelemme vastausten pohjalta tehtyä yhteenvetoa vanhempainillassa).

Vuoden mittaan pidettävät juhlat luovat yhteishenkeä ja auttavat meitä taas jaksamaan arjen askareissa. Alkusyksystä on perheillä mahdollisuus tutustua vähän epämuodollisemmin sekä henkilökuntaan että toisiinsa päiväkodin pihalla pidettävissä sadonkorjuujuhliissa. Ennen joulua ja toukokuun loppupuolella kutsumme kaikkien ryhmien vanhemmat yhteisiin jouluihin ja kevätjuhliin. Äitien- ja isänpäivänä järjestämme kahvitarjoilun ja joulun alla tarjoilemme glögit pihan huvimajassa. Vanhempaintoimikunta organisoii vuosittain vapun tienoilla kevätiehan ja järjestää keskusteluiltoja.

Koska isovanhemmat ovat tärkeitä vaikuttajia lasten elämässä, kutsumme heidät vuosittain Kalevalan päivän tienoilla tutustumaan Tonttulan päiväkotiin ja sen väkeen ja samalla juhlimaan omaa isovanhemmuuttaan.

4. AJATUKSIAMME LAPSESTA JA OPPIMISESTA

Lapsi on luova, utelias ja tiedonhaluinen; pitää aistit avoinna uusille asioille! Hän oppii ihmettelemällä, jäljittelemällä, toistamalla, leikkimällä, tutkimalla ja kokeilemalla – joko yksin tai yhdessä toisten kanssa, jolloin lapset voivat jakaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan ja saada apua toisiltaan. Oppiminen on lapsen kannalta mielekästä, kun se liittyy arkielämän tilanteisiin.

Tonttulassa aikuiset tukevat lapsen oman ajattelutoiminnan kehittymistä houkuttelemalla lasta kysymään ja pohtimaan valmiiden vastausten sijasta. Toiminta tapahtuu pääasiassa pienryhmissä. Tällöin lapsella on mahdollisuus saada sekä aikuisen että vertaisryhmän tukea harjoitusta vaativissa asioissa, ja hänen vahvuutensa tulevat paremmin esille. Pienryhmät muodostuvat välillä lasten omista spontaaneista valinnoista, toisinaan taas toimitaan ryhmän aikuisten etukäteen miettimissä kokoonpanoissa. Kasvattajien tehtävänä on myös huolehtia siitä, ettei kukaan lapsista jää yksin. Keskustelemalla ja uusia ideoita antaen autetaan lapsia toimimaan erilaisissa ryhmissä. Huomioimme myös ne lapset, jotka tarvitsevat omaa rauhaa ja lepo hetken kavereiden seurasta.

Työtapoja valitessamme otamme huomioon lapsen yksilöllisyyden. Kasvattajan tehtävä on kuuntelemalla ja havainnoimalla selvittää lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Asetamme toiminnalle tavoitteita siten, että se on lapsille mielekästä ja heidän erityispiirteensä tulevat huomioituksi – autamme heitä astumaan uudelle portaalle oppimisessaan ja tuomme uusia ulottuvuuksia ja näkökulmia heidän ajatteluunsa ja toimintaansa (esim. lukemalla käsiteltävään aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, tuomalla uusia välineitä lasten käyttöön, teatteriesityksillä jne.) Ennakoimme suunnitteluissamme myös ne tilanteet, joissa lapsella saattaa olla vaikeaa hallita käyttäytymistään tai oppiminen on hänelle erityisen haasteellista. Näissä tilanteissa ryhmän aikuiset toimivat yhteisesti sovituilla tavoilla ja tuovat siten selkeyttä lapsen elämään. Jos lapsella todetaan erityisen tuen tarvetta, teemme hänelle yhdessä vanhempien ja tarvittavien asiantuntijatahojen kanssa kuntoutussuunnitelman. Siinä sovimme millaisin tukitoimin lasta autetaan selviytymään eri tilanteissa sekä kotona että päiväkodissa.

5. OPPIMISYMPÄRISTÖ

Toiminta- ja oppimisympäristömme rakentumisessa olennaisia asioita ovat toiminnan porrastaminen ja lasten jakaminen pienryhmiin. Lapsista vanhimmat eli hiidenpirttiläiset ulkoilevat heti aamupalan jälkeen, jolloin sisätilat ovat muiden ryhmien käytössä. Pienempien ulkoillessa on Hiidenpirtin lasten sisätoiminnan vuoro. Näin varmistamme sen, että kaikille riittää enemmän sekä tilaa että välineitä toimia sekä sisällä että ulkona.

Oppimisympäristöön kuuluvat fyysisen ympäristön lisäksi sosiaaliset suhteet ja ilmapiiri.

- Fyysiset tekijät ovat sisätilat, piha sekä lähiympäristö, johon Tonttulassa kuuluu tärkeänä Mörrimetsä. Sisätilat olemme jakaneet kolmen ryhmätilan lisäksi eri leikki/toiminta-alueisiin: liikunta-, rakentelu-, luku-, roolileikki-, kauppaleikki- ja kotileikkialueisiin. Kaikkiin ryhmätiloihin on järjestetty mahdollisuus taide- ja askartelutoiminnoille ja käytävätilatkin ovat käytössä.
- Sosiaalisissa suhteissa korostamme yhteisöllisyyttä ja yhteisvastuuta: kaikki aikuiset ovat kaikkia lapsia varten ja isommat lapset auttavat pienempiään. Kasvattajayhteisö on turvallinen, avoin ja toimintaperiaatteissaan yhtenäinen. Tiedostamme olevamme esimerkkeinä lapsille sekä puheissa että teoissa.
- Ilmapiiri on kiireetön. Aikuisten syli on aina avoin, ja lapsi kohdataan tilanteeseen keskittyen. Lasten ei tarvitse (eikä aikuistenkaan..) suoriutua asioista samassa tahdissa, eikä esim. pukemaan lähde koko ryhmä samanaikaisesti, vaan vähitellen muutama lapsi kerrallaan. Tonttulassa painotetaan lapsen kuulemistä ja kuuntelemista, työrauhan antamista ja selkeitä sääntöjä, joita isommat lapset ovat olleet mukana sopimassa. Kaikkien lasten kanssa pohditaan sääntöjen merkitystä heidän kehitystasolleen sopivalla tavalla.

Oppimisympäristömme muuttuu jatkuvasti lasten leikkien ja toiminnan myötä. Lasten töitä on esillä seinillä, hyllyjen päälle järjestettyinä, ikkunalaudoilla jne. Rakentelunurkkaan lapset voivat jättää rakennelmansa jatkaakseen leikkiä myöhemmin, samoin lukuliiterissä voivat erilaiset maja- ja roolileikit jatkua useankin päivän ajan. Kasvattajat havainnoivat lapsia leikeissä ja eri toiminnoissa, huomioivat lasten toiveita ja tekevät tarvittaessa muutoksia oppimisympäristöön – tuovat lisämateriaalia tai vievät liikoja tavaroita pois, vaihtavat järjestystä jne.

6. VARHAISKASVATUKSEMME TAVOITTEET JA TOTEUTTAMINEN

Tavoitteenamme on, että Tonttulassa lapsi

- kasvaa arvostamaan itseään ja muita
- iloitsee onnistumisesta ja oppii olemaan pelkäämättä virheitä
- oppii kantamaan kortensa yhteiseen kekkoon ja ottamaan vastuun teoistaan
- oppii pyytämään apua sitä tarvitessaan

Varhaiskasvatuksessa hoito, kasvatus ja oppiminen kulkevat käsi kädessä ja muodostavat tiiviin kokonaisuuden. Lapset toimivat heille ominaisilla tavoilla – liikkuen, leikkien, tutkien ja ilmaisten itseään sanoin, kuvin ja sävelin. Me kasvattajat luomme toiminnalle edellytykset ja asetamme sille johdonmukaisesti eteneviä tavoitteita.

6.1. Liikkuminen

Liikuntakasvatuksemme tavoitteet lähtevät ryhmien lasten tarpeista. Pää tavoitteena on kehittää lasten kokonaismotoriikkaa unohtamatta kuitenkin iloa ja hauskanpitoa. Jaamme lapset iän ja kehitystason mukaisiin pienryhmiin, jotta jumppa olisi sopivan haastavaa ja mielekäästä. Kaikilla pienryhmillä on oma salivuoro 1-2 kertaa viikossa aamupäivisin. Sali on talomme suurin yksittäinen tila, ja sieltä voi helposti poistaa ylimääräiset virikkeet jumpan ajaksi. Kannonkolon 1-vuotiaille turvallisin liikuntapaikka on etenkin toimikauden alussa oma ryhmätila, jossa tyynykasojen päällä kiipeily, patjat ja tunnelit houkuttelevat liikkumaan eri tavoin. Oman kehon hahmotusta edistetään aikuisen sylissä keinumalla, lasta pyörittelemällä, roikottamalla, heiluttelemalla jne.

Ohjattujen liikuntahetkien lisäksi lapset saavat käyttää liikuntavälineitä omiin salileikkeihinsä ja he voivat suunnitella omaehtoista jumppaa. Olemmekin satsanneet uusiin välineisiin tuodaksemme liikuntahetkiin vaihtelua ja monipuolisuutta. Välineet ovat sellaisia, että lapset voivat niitä itsekkin turvallisesti käyttää ja muunnella tarkoituksiinsa sopiviksi, ja ne ovat helposti saatavilla salin

vieressä olevassa varastohuoneessa. Joskus teemme telineradan kiertämään talon käytäviä.

Tonttulan piha on maastoltaan vaihteleva; siellä on sekä kallioita että tasainen hiekkakenttä, jossa voi pelata esim. pallopelejä, kuten jalkapalloa, sählyä ja polttopalloa. Teemme myös kävelyretkiä lähiympäristöön ja talvella isoimmat lapset käyvät luistelemassa.

Lähitulevaisuuden tavoitteenamme on tehdä osassa ryhmistä käytössä olleesta liikuntapäivästä koko talon yhteinen kevättapahtuma. Menemme urheilukentälle juoksemaan, hyppäämään pituutta ja heittämään palloa. Korostamme yhdessä tekemistä ja liikunnan iloa, emme kilpailua, ja niinpä jokainen lapsi saa palkinnoksi mitalin osallistumisesta. Lisäksi suunnitelmissamme on aina syksyisin tehdä seikkailurata Mörrimetsään kaikille kolme vuotta täyttäneille. Kannustamme lapsia liikkumaan ja pidämme huolen siitä, että lapset saavat mahdollisuuden liikkua monipuolisesti – jo pelkästään tilasta toiseen siirtyminen voi tapahtua monella eri tavalla; etu- tai takaperin kävellen, yhdellä jalalla hypellen, kontaten, hiipien jne. Näillä eväillä liikumme ahkerasti, säännöllisesti ja iloisesti läpi vuoden!

6.2. Kieli ja vuorovaikutus

Kieli opitaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa, sen avulla lapsi oppii jäsentämään maailmaansa.

Tonttulassa kielen käyttöä harjoitellaan päivittäin arjen eri tilanteissa – pukiessa, ruokailussa jne. Houkuttelemme lasta puhumaan kyselemällä ja ihmettelemällä, käytämme itse selkeää kieltä. Jos lapsella on asiaa, pysähdymme kuuntelemaan.

Eri murrealueilta tulevana rikastutamme puhettamme ja hauskuutamme lapsia murre sanoja käyttämällä.

Pienimmille, puhumista vasta harjoitteleville, nimetään asioita ja esineitä, toistetaan sanoja ja kuvaillaan, mitä missäkin tilanteessa tapahtuu. Lorut, arvuutukset ja sanaleikit kuuluvat kaikenikäisten toimintaan. Harjoittelemme sanojen rytmiä esim. omia ja kavereitten nimiä taputtamalla tai hyppäämällä renkaasta toiseen tavuittain (Ka-ta-ri-na). Lasten kanssa keskustellaan paljon; esim. päivän tai viikonlopun

tapahtumista ja lapsia askarruttavista asioista. Pohdimme syitä ja seurauksia ja annamme välillä mielikuvituksen laukata miettimällä ”entä jos...”!

Kaikissa ryhmissä luetaan päivittäin. Pienimpien kanssa aloitetaan kuvakirjoista – katsellaan, nimetään ja kerrotaan mitä kuvassa tapahtuu. Lasten toivomuksesta samaa kirjaa luetaan ja katsotaan usein monta kertaa päivässä. Isommilla lapsilla tarinat pitenevät, ja etenkin unisatuna voidaan lukea jatkokertomuksena paksujakin kirjoja. Tonttulan lukuliiterissä on oma kirjasto. Lisäksi vietämme syksyisin ja keväisin kirjaviikkoja, jolloin lapset saavat tuoda omia lempikirjojaan päiväkotiin luettaviksi.

Rohkaisemme lapsia kertomaan myös omia tarinoita ja kirjoitamme ne muistiin. Lasten piirustusten vieressä kerrotaan, mitä tai keitä kuvassa on ja mitä siinä tapahtuu. Kiinnostus kirjoitettuun kieleen lähtee usein liikkeelle oman ja ryhmän muiden lasten nimien hahmottamisesta. Lasten nimiä onkin esillä monessa paikassa. Samoin tavaroitten paikkoja on merkitty sekä kuvin että kirjoituksin.

Lapsen puhuessa äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea, häntä tuetaan suomen kielen oppimisessa. Käytämme arkipäivän tilanteissa selkeää kieltä, annamme yhden ohjeen kerrallaan ja kerromme lapselle mitä olemme tekemässä. Nimeämme esineitä ja asioita, käytämme kuvia apuna toiminnassa. Kieltä harjoitellaan pienryhmässä myös pelien, kirjojen, laulujen ja leikkien avulla. Tonttulasta osallistutaan alueellisen suomi toisena kielenä (S2) – verkoston tapaamisiin ja tarvittaessa saadaan apua tuen suunnitteluun alueen S2 – vastaavalta lastentarhanopettajalta. Toimintamme perustuu Helsingin kaupungin S2 – opetussuunnitelmaan.

6.3. Leikkiminen

Tonttulassa lapsilla on aikaa, tilaa ja mahdollisuuksia leikkiä monipuolisia mielikuvitus-, sääntö-, rooli- ja rakenteluleikkejä. Kaikki mahdolliset tilat, myös käytävät, on otettu käyttöön ja leikkialueet suunniteltu yhdessä. Toiminnan

porrastamisella taataan lapsille valinnan mahdollisuus useamman vaihtoehdon välillä.

Aikuisen osuus lasten leikeissä on sitä suurempi, mitä pienemmistä lapsista on kyse. Kokeilemme yhdessä miten eri leikkivälineitä käytetään ja autamme lapsia harjoittelemaan tilan ja tavaroiden jakamista. Kannonkolossa kasvattajat toimivat lasten tasolla, lattialla istuen, jolloin kontakti lapsiin pysyy mahdollisimman läheisenä ja turvallisena.

Lasten kasvaessa ja leikkien kehittyessä aikuisten tehtävänä on huolehtia tilojen käytön suunnittelusta yhdessä lasten kanssa, leikki- ja toimintamateriaalin riittävydestä ja leikkirauhan säilymisestä: jaamme tiloja penkkien ja kankaiden avulla, katsomme, että lapset pysyvät sovituisissa leikeissä ja neuvottelemme leikin vaihtamisen mahdollisuudesta. Kannustamme lapsia pitkäkestoisin leikkeihin – annamme tarvittaessa lisämateriaaleja ja/tai uusia ideoita esim. erilaisin ehdotuksin tai osallistumalla itse leikkiin. Rakentelunurkassa voi leikit säästää ja niitä jatkaa useamman päivän ajan, samoin erilaisia majaleikkejä esim. lukuliiterissä ja osin myös ryhmätiloissa. Lego-, duplo- ja nopperirakennelmia voi halutessaan säilyttää muutaman päivän – ne puretaan, kun niillä leikkiminen ei enää kiinnosta.

Kasvattajat havainnoivat lasten leikkejä ja kuuntelevat heidän toiveitaan. Havaintojen ja toiveiden pohjalta järjestelemme ja muutamme leikkiympäristöä yhdessä lasten kanssa; tuomme lisää materiaaleja, esim. roolivaatteita tai kuvia erilaisista taloista ja muista rakennelmista rakentelunurkkaan, ja karsimme tarvittaessa liiat virikkeet pois. Leikitavaroita, kuten eläimiä ja erilaisia legoja vaihdetaan säännöllisesti ryhmien kesken. Tavarat ovat helposti saatavilla, ja leikin loputtua lapsia opetetaan pienestä pitäen laittamaan ne takaisin paikoilleen.

6.4. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen

Lapset ilmaisevat itseään kuvallisesti, sanallisesti, musiikin ja draaman avulla. Aikuiset huolehtivat siitä, että heillä on tilaa ja materiaaleja käytettävissään, ja opastavat heitä välineiden käytössä ja eri tekniikoiden harjoittelussa.

- Kuvalliseen ilmaisuun tarvittavia välineitä – lyijy- ja värikyniä, liituja, vesi- ja peitevärejä, pensseleitä, erilaisia papereita, saksia, liimaa – on saatavilla kaikissa ryhmätiloissa. Lapset paitsi piirtävät ja maalaavat, myös askartelevat ja muovailevat sekä vapaavalintaisesti että ohjatusti aikuisen kanssa. Kädentaitoja harjoitellaan, mm. oikeaa kynäotetta ja saksien käyttöä. Kokeilemme työskentelyä myös hiilellä ja luonnonmateriaaleilla, ja välillä lapset saavat tehdä pienryhmissä suurikokoisia yhteistöitä ja käyttää sekatekniikoita. Lasten töitä arvostetaan ja niitä asetetaan esille seinille ja hyllyille. Keskustelemme töistä ja niiden tekemisestä lasten kanssa ja kirjoitamme muistiin lasten kertomuksia ja kuvauksia niistä. Näin opetamme lapsia olemaan ylpeitä ja iloisia omista teoksistaan ja arvostamaan myös toisten lasten töitä.
- Laulu kaikuu Tonttulassa joka päivä sekä sisällä että pihalla. Pidämme kerran viikossa kaikissa ryhmissä lauluhetken, jolloin lapset saavat ilmaista itseään monin tavoin: laulamalla, rytmisoittimia soittamalla ja liikkumalla. Lauluvalikoima on monipuolinen, ja laulujen vaikeusaste nousee lasten iän ja kehitystason myötä esim. sävelasteikkoa laajentamalla. Laululeikeissä lapset kokevat iloa ja onnistumista yhdessä toisten kanssa. Laulaen sujuu moni arjen asiakin joutuisammin ja mieluisasti, esim. vaatteet menevät päälle ja pois päältä sujuvasti, kun niistä samalla improvisoidaan pieni laulu. Lasten kanssa myös kuunnellaan – niin musiikkia kuin hiljaisuuttakin. Noin kerran kuussa kaikki talon lapset ja aikuiset kokoontuvat saliin laulamaan ja musisoimaan yhdessä.
- Tonttulassa nähdään vuosittain monenlaisia esityksiä (teatteria, taikatemppuja, musiikkiesityksiä) sekä talon aikuisten että lasten esittäminä. Aikuiset voivat elävöittää käsiteltävää teemaa tai käsitellä arjen toiminnassa esiin tulleita solmukohtia esim. nukke- tai pöytäteatterin avulla. Kasvattajien uskallus heittäytyä ja hullutella auttaa myös lapsia vapautumaan ja rohkaisee heitä omien esitysten laatimiseen joko keskenään suunnitellen tai aikuisen ohjauksella ja avustuksella. Talon isommat lapset tekevät retkiä teattereihin,

näyttelyihin ja konsertteihin, ja kerran pari vuodessa tilaamme päiväkotiin esityksen, josta pääsevät nauttimaan kaikki talon lapset.

7. SISÄLLÖLLISET ORIENTAATIOT

Tonttulan varhaiskasvatusta ohjaavat ja tukevat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2003) ja Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2006) määritellyt sisällölliset orientaatiot: matemaattis – looginen, historiallis – yhteiskunnallinen, luonnontieteellinen, uskonnollis – katsomuksellinen, eettinen ja esteettis – humanistinen orientaatio.

Toiminnallisia orientaatioita toteutamme siten, että ne kiinteästi liittyvät lasten luontaisiin toimintatapoihin, kiinnostuksenkohteisiin ja yksilöllisiin herkkyyksiksi. Tämä edellyttää meiltä kasvattajilta valppautta ja kykyä reagoida lapsilta tulleisiin aloitteisiin. Apuna käytämme havainnointia, keskusteluja ja haastatteluja.

7.1. Matematiikkaa on kaikkialla

Matematiikka näkyy lasten arjessa päivittäin, kun laskemme kuinka monta lasta on paikalla, onko tyttöjä enemmän kuin poikia vai yhtä paljon, montako lasia pitää kattaa, kun lapsia on paikalla tietty määrä jne. Jo ihan pienimpien kanssa laskemme varpaita ja sormia, harjoittelemme muotoja palapelien ja palikoitten avulla (kolmion muotoinen palikka ei mene läpi neliön muotoisesta kolosta..), vertailemme esim. pallojen kokoa ja autojonojen pituutta ja lukumääriä mm. laulujen avulla (Viisi pientä kania, Kolme varista, Neljä kultakalaa jne.) Kasvattajat sisällyttävät matematiikan tavoitteita moneen eri toimintaan – liikuntaan, lauluihin, metsämörriretkiin, leikkeihin, arjen askareisiin jne.

7.2. Metsämörri

Metsämörri on metsässä asustava kiltti ja arka satuhahmo, joka juttelee lasten kanssa kaikesta luontoon liittyvästä. Se tulee lasten luo yleensä käsinuken hahmossa, ja joskus saatamme nähdä siitä metsässä vilauksen jossain kauempana.

Metsämörriretkillä käyvät kaikki kolme vuotta täyttäneet Tonttulan lapset. Paikkana on aina sama tuttu metsä päiväkodin lähellä. Lapset pukeutuvat säänmukaisiin vaatteisiin ja heillä on mukana omat reput eväineen. Mörriretkiä tehdään pienryhmissä (ryhmän aikuisten suunnittelemissa kokoonpanoissa) joka toinen viikko, pääasiassa syksyisin ja keväisin. Käymme talvellakin laskemassa mäkeä ja katsastamassa, miltä tuttu metsä näyttää lumipeitteessä.

Mörriretkien rakenne on aina samantyyppinen. Kun saavumme metsäaukiolle, tervehdimme Mörriä ("Hoi kolikok!") ja viemme reput "eväspuun" juureen. Retkiin kuuluu sekä vapaata leikkiä että ohjattua toimintaa. Leikimme mm. puuhippaa, puunhalausta ja matkimme eläinten liikkumistapoja. Tutkimme luupeilla kasveja ja ötököitä ja keräämme luonnonmateriaaleja askarteluja varten. Teemme maahan kävyistä ja tikuista kirjaimia, laskemme (käpyjä, puita, sieniä..) ja lajittelemme (lehtiä), vertaamme (etsi jotain itseäsi isompaa, etsi kaksi samankokoista koivunlehteä...), rakennamme majoja, laulamme ja loruillemme, ihmettelemme luonnon ilmiöitä kaikilla aisteilla. Opetamme lapsia kysymään ja kummastelemaan, ja etsimme myöhemmin yhdessä tietoa (esim. kirjoista) asioista, joita emme itse tiedä. Mörriretkiin sisältyy tavoitteita usealta alueelta; liikunnasta, matematiikasta, kielestä ja kommunikaatiosta jne.

Retken puolivälissä nautimme eväät ja juttelemme aikuisten repusta kurkistelevan Mörrin kanssa. Muistamme myös aina kerätä roskat mukaan evästauon jälkeen. Pois lähtiessämme kurkkaamme vielä onttoon "Nalle Puhin puuhun" ja laulun "Näin polku meitä vie" saattelemana kuljemme parijonossa takaisin päiväkotiin.

7.3. Kenelle ojennan käteni..

Kun käymme hoito- ja kasvatustietokeskustelun vanhempien kanssa, sovimme samalla siitä kuinka lapsen uskonnollista kasvatusta tuetaan. Huomioimme kristilliset juhlapyhät ja teemme yhteistyötä Huopalahden seurakunnan kanssa – isommat lapset käyvät lasten kirkkohetkissä. Vanhempien toivomuksesta myös ortodoksisesta seurakunnasta on vierailtu Tonttulassa. Vanhemmille tiedotetaan vierailuista ja retkistä etukäteen, ja he saavat päättää lapsensa osallistumisesta.

Arjen keskusteluissa puhumme lasten kanssa heitä askarruttavista kysymyksistä: mitä tapahtuu, kun ihminen kuolee, miksi joulua vietetään ja miksi jotkut eivät vietä

joulua, mitä tarkoittaa paasto jne. Lapsille kerrotaan eri näkökannoista ja siitä, että toisten mielipidettä voi kunnioittaa, vaikka itse olisikin eri mieltä asioista. Kertaamme usein myös toisten ihmisten huomioimiseen liittyviä asioita ja paitsi anteeksi pyytämisen myös anteeksi antamisen tärkeyttä.

8. YHTEISTYÖTAHOT

Tärkeimmät yhteistyökumppanimme ovat lasten vanhemmat, joiden kanssa jaamme lapsen arjen ja asetamme kasvatuksellemme yhteisiä päämääriä. Teemme yhteistyötä toistemme näkemyksiä kunnioittaen: vanhemmat lastensa parhaina asiantuntijoina ja me kasvattajat omalla ammattitaidollamme. Tonttulassa toimii myös vanhempaintoimikunta, jonka tavoitteena on mm. vanhempien tutustuttaminen toisiinsa keskusteluiltojen avulla, lisäresurssien antaminen päiväkodille rahankeräysten ja talkoiden muodossa ja tarvittaessa Tonttulan vanhempien edustajana toimiminen.

Muita yhteistyötahoja ovat mm.:

- Neuvola – lapsen 3 - ja 5 -vuotistarkastusten yhteydessä käytämme seurantakaavakkeita, jotka täytetään sekä kotona että päiväkodissa ja joista keskustelemme vanhempien kanssa ennen neuvolatarkastusta. Vanhemmat vievät kaavakkeet mukanaan neuvolaan. Heidän luvallaan olemme tarvittaessa yhteydessä neuvolaan myös puhelimitse.
- Kiertävä erityislastentarhanopettaja (kelto) – asiantuntija-apuna, kun joku ryhmän tai jonkun tietyn lapsen tilanteesta pohdituttaa. Kelton vierailuista tiedotetaan aina etukäteen ja vanhemmilta kysytään lupa, jos haluamme keskustella yksittäisestä lapsesta. Kelto osallistuu useimmiten myös lapsen kuntoutussuunnitelman tekemiseen.
- Lähipäiväkodit – joulun aikaan ja kesällä on suurin osa päiväkodeista kiinni ja alueella päivystää yleensä vain yksi päiväkotit; Etelä-Haagassa joko Haaga tai Lapinmäki.

- Seurakunta – Huopalahden seurakunta on lähin yhteistyökumppanimme. Tarpeen vaatiessa ja vanhempien niin toivoessa teemme yhteistyötä myös muihin uskontokuntiin kuuluvien tahojen kanssa.
- Teemme yhteistyötä myös S2 – opettajan, perheneuvolan, puheterapeutin, neuvolapsykologin ja lastensuojelun kanssa.

9. ARVIOINTI

Tonttulassa ryhmien aikuisten muodostamat tiimit pitävät kerran viikossa palaverin. Joka toinen viikko keskitytään toiminnan suunnitteluun ja arviointiin – onko toiminta ollut mielekästä ja lasten kehitystasoa vastaavaa, onko sitä ollut riittävästi / liikaa / liian vähän, sekä sovitaan yhteisistä käytännöistä ja työnjaosta. Joka toinen viikko puhutaan enemmän ryhmän lapsista tehdyistä havainnoista – millaisissa asioissa on edistytty, missä lapset (tai joku lapsista) tarvitsevat enemmän tukea, mikä heitä sillä hetkellä kiinnostaa, ryhmädynamiikasta, lasten ja aikuisten suhteista jne. Kaksi kertaa lukuvuodessa järjestämme toiminnan niin, että jokainen tiimi vuorollaan voi käyttää suunnitteluun koko iltapäivän.

Koko talon henkilökunta kokoontuu kahdesti vuodessa kokonaiseksi päiväksi (kehittämispäivä) arvioimaan työyhteisön toimintaa; käytäntöjen sujuvuutta ja tarkoituksenmukaisuutta, yhteistyön riittävyyttä, tiedonkulkua jne. Tällöin myös suunnitellaan tulevia teemoja ja projekteja, oppimisympäristöön mahdollisesti tarvittavia muutoksia, materiaalihankintoja ja sovitaan yhteisistä kehittämiskohteista.

Kerran viikossa pidettävään talonkokoukseen osallistuu joka tiimistä vähintään yksi henkilö, myös keittiöhenkilökunta ja päiväkotiapulainen ovat läsnä. Kokoukset ovat luonteeltaan informatiivisia – niissä jaetaan tietoa koko työyhteisöä koskevista asioista. Samalla kuitenkin arvioimme mennyttä (esim. onko työn kuormittuminen ollut tasapuolista) ja sovimme käytännön toimenpiteistä (esim. mahdollisista poikkeamista työvuoroissa), joilla takaamme toiminnan sujuvuuden. Näissä kokouksissa saamme myös tietoa koulutuksista ja arvioimme yhdessä kenelle tulevista koulutuksista olisi eniten hyötyä.

Vanhempien vuosittain tekemät arvioinnit auttavat meitä työmme ja toimintatapojemme kehittämässä. Helsingin kaupunki tekee asiakaskyselyn joka toinen vuosi, joka toinen teemme oman. Vanhemmat antavat meille palautetta myös kasvatust keskusteluissa.

Helsingin kaupungin vuosittain tekemässä työhyvinvointikyselyssä arvioimme työkykyämme ja osaamistamme sekä työyhteisön ilmapiiriä ja toimivuutta. Kyselyn tulosten pohjalta sovimme kehittämiskohteet ja niiden vaatimat toimenpiteet. Jokainen arvioi lisäksi työtään esimiehen kanssa kerran vuodessa käytävässä kehityskeskustelussa.

Kaikki edellä mainitut arvioinnit ovat perustana, kun päätämme koko työyhteisöä koskevista kehittämiskohteista – olivat ne sitten lisäkoulutuksen tai konsultaation tarpeita, tai esim. muutoksia oppimisympäristössä uusien järjestelyjen ja / tai hankintojen avulla. Sovimme myös kunkin henkilökunnan jäsenen yksilöllisistä kehittämiskohteista; katsomme löytyykö apu läheltä eli omasta yksiköstä (vertaistuki) ja samalla kartoitamme erilaiset koulutusmahdollisuudet.